

F O A I E

п е т р 8

MINTE, ИМІМЪ ІХ ЛІТЕРАТОРЪ.

Nr. 43.

СЪМБЪТЬ, 1. НОЕМБРЕ.

1852.

,MINDELE NATBREI

конверсації асевра деосевітелор обжете інтересанте дін штінцеле патврале, фісікъ, хемія пі астрономія, коміссе de Івліш Бараш, Dr. de medicina пі хірургії жи Краюва 1850.“

(Брмаре.)

KONVERSAЦІА VII.

Деспре тішкареа трывірілор.

Бnde рідікъш окій поштрі гъсім тішкаре жи ятме. Де ла планетеле de фіртаментв д'о тьріте жпрозітоаре каре ятвль жи пемърцініта голічівне жи држтвріле лор дрент фъръ а се авате ла о парте, пънъ ла чел маі тік верте авба възвт, каре се тжрапте не пътжит, тог, тог есте жпр'о тішкаре вечікъ. Мішкареа есте чел дін тжів карактер ал віні віеці, тішкареа есте пріпцівл відеі indibіdeале прекът ші а патвріе жпречі. —

Пріп тішкареа пътжитвля жпрежврв съв не фіе каре zі, се продвче деспурдіреа времеі жи зі ші поапте, прекът тішкареа пътжитвля жпрежврв соарелві продвче скітвріле тітпврілор кв пльквтеле лор варієтъді de прітъваръ, варъ, то- атнъ ші іарпъ.

Орі че трыв, зіче Айлер, къ се тішкъ орі къ есте жи odixnъ. Одатъ фінд жи тішкаре пі се odixпеште пънъ кжнд пі ва да песте о прічинъ каре'л ва попрі жи ачеастъ тішкаре; асеменеа зі трыв фінд жи odixnъ пі ва скітва ачеастъ по- зідіе пънъ пі ва да песте вр'о прічинъ каре'л жт- пінде а се тішка. Ачеастъ леце есте квіоскать світ пітвреа de леце de леце віа трывірілор

Дакъ жи патвръ есте вр'вн феномен шаре каре есте сзпвс ла о атъціре (illusion optique), а- честа есте пегрешіт феноменв de тішкаре ші de odixnъ. Фіе каре din noі bede соареле звржандсе dimineада ла ръсъріт ші тергжнд тоатъ зіоа пънъ сеара спре азсвла съв, кв тоате ачестеа штім

пре віне пріп пріпцівле Астропоміе, къ соа- реле стъ жи лок пі пътжитвя се жпвжтепіте. Ачеастъ атъціре не адвче амітте о алть асеменеа, адекъ кжнд чіпева плавеште кв ві каік, де- пътжандсе de тарцінеа апей, атъчі ля і се паре- къ пътжитвя фіе de ел пі къ ел стъ жи лок. De ачеа tot-dasna треввє a deosеві жпр'е тіш- кареа адевъратъ ші чеа атъцітоаре, асеменеа есте о шаре deosевіре жпр'е odixnъ адевъратъ ші odixnъ атъцітоаре. О карте каре ей о въз не мась, ті се паре къ есте жи odixnъ; dar пі е аша; фінд къ пътжитвя се тішкъ жпрежврв соарелві, пріп врмаре се тішкъ, ші каса шеа пі маса каре се афль аколо жтирезнь кв картеа, каре есте пъсъ не джиса. Би трыв есте жи адевъратъ odixnъ пі пітврі кжнд рътжие пемінкат ла ві лок, жпр'о реладіе кв пътжитвя, dar ші ктот атъверсѧ.

Соареле сінгвр ар фі жи адевъратъ odixnъ дакъ пі с'ар фі тішкага жпрежврв съв; de а- чеа ат зіс маі със къ тог трыввя din вінверс се афль жи тішкаре.

Би алт ексемпль: Ноі ціпет жи тжль о атъде каре есте атжрнатъ о піатръ. Ада ші піатра пі се пар къ світ жи odixnъ, dar съ ляшт піште фоарфечі съ тъет аца, пітврі де кжт вом ведеа, къ піатра жичене а се тішка ші жаде жос. Аноі жтревжандсе че кавзъ а скітват аквт odixna пітврі жи тішкаре, пе кжнд пітврі п'а жппінко жос? ръспінєвя есте зіор: ачеастъ піатръ пріп п'атеріа атракціе пътжитвля а фост (ші фінд odixnітъ) жппінсь а къдеа жос, dar атъчі ада попрінд'o д'a къдеа, а ціпто жи квтпврі, ші, дакъ че с'а тъят аца, піатра пріп атракціа пътжитвля, сінгвр а къзват жос фъръ алть жи- пінціре.

Noі със ат зіс, къ ві трыв фінд жи тішкаре пі се скітвъ фъръ алть прічинъ пе дінафарь івітъ

кар'я попрі. Аша де не ве ви китреха чінєва, центръ че віла кар'я о фініоцем не вілеарт, дінь че са фініжгіт кітева тінєте, се потолешіт ші сть? пої вом ръсніде къ експеріенца а добедіт къ фрекареа віле de поставаа вілеартблі преквт ші фіппотрівіреа аервлі фіппіедекъ віла фі кір-св ей.

Аша дар ам възгт къ шішкареа стелелор ші а фініжгіт есте пріпініза віещеа віпереслід, дар ші не п'їміт а постря шішкареа ашемор фі ржврі тіргжнд спре очеане, преквт ші шішкареа аней очеанілві бркжндсе ка авбрі фі аер ші къ-зжнд не вртъ іарыші не п'їміт ка плоаі, тоате ачесте шішкірі світ чеа din тжть кондіціе а съв-сістендеі планетелор ші ашіамелор, преквт ам възгт фі конверсадіа треквтъ. Dar d'gn фел de шішкаре а аней очеанілві регліатъ не фіе кареzi, прічинітъ пріп інфіліенца ляпей вом ворві фі-трант лок.

Пріпініза шішкірі ам възгт къ есте de чеа din тжів нечесітате ла съвсістенца патріе, дар есте ші вівл din челе дінгів елементе але фрітвседеі ей. Бы кітп, о діміравъ, тъкар кіт de фрі-тоасъ, фіръ шішкаре, рътжне трістъ ші п'ар къ тоартъ. Dar п'їміт декжт фічепжнд о адіре de вжніт каре ва шішка фрізеле, саў съ се арате вр'о пасъре зібіртоаре, саў вр'о левъдъ съ се плітве фі ана лаквлі ліпіштіт, саў о тэртъ de ої п'їсжнд п'я кітп; п'їміт декжт се ва скіміа карактерві ачесті тавлоі, патріа ні се ва п'їреа къ есте фініфліцітъ, плінъ de ви dxs відзітор, плінъ de сентімент: ші токтай атвічі не ва п'їль-чеа а пріві ачесте счене, фінд къ отвілі фі плаче d'a гъсі претвіндіненеа сіміреа віещеа каре сін-гврі есте п'їтереа ші търімеа са.

Дакъ зіртът къ въгаре de сеашъ маї d'апро-ане інфіліенца пріпінілві de шішкаре фі домініа актівітіцей ашіамелор, о съ не фініредінідът къ маре admіpare de фолосві таре че ай, фінд фі старе d'a се тата дінгівні лок фінір'алтві дінь вонда лор. Фінір'адеівъ факвітатеа d'a се шішка ші а се тата din лок фі лок, есте вівл din челе маї de къпетеніе карактере каре фінісеск не аші-мале din плаце. Трандафіръ аштеантъ п'їпъ віа вені о роаль ръкорітоаре, не кінд червіл алеаргъ сінгвр ла фініжна ліппеде аї гъста ділчіца. Dar кітє лякврітъ треввіа патріе ка съ продвікъ ачестъ факвітате! окії каре і deckopere позиціа фініжній, пічоареде кареа поартъ, твіші каре п'їпъ фі шішкаре пічоареде, ші о віадъ інтерпъ

каре фініорезъ певреле домінітоаре а ле твішкілор а ле ачестій червъ! Бы лякврі фоарте вредік de въгаре de сеашъ есте, къ ашіамеле кърора патріа ні ле а дат пічі о артъ а се апъра світ фіні-страте d'o деосевітъ ішід'ялъ д'a п'їтеа фіні фінітса връжашілор: преквт енкі, дапві съльватек, напра пеагръ, калв ші кътіла; не кінд ашіамеле віне армате, пріп зіртаре пеавжнд тре-вінду д'a фіні аї вівмет фініт ші грэй: пре-квт тафвл, елефантві, ріпочерві ші інопотатві. Ашіамеле тжржтоаре (les reptiles) пай треввіпъ пічі de пічоаре, пічі de аріні, фінд къ еле фіні гъсеск храна ші лъквіца претвіндіненеа апроапе de фініселе; din потрівъ патріа а дат пічоареде ляпці ла ачеле пасері каре лъквіск вълшіле: пре-квт кокорі (grues), берзеле (cognes,) ibis ші ч. л. т.

Ачесте въгврі de сеашъ не діче ла о алтъ овсерваціе фоарте къріасъ, адекъ къ пічоареде ашіамелор світ потрівіте къ търімеа ші форма лор; преквт ла обічевіріе лор, кіт се хръпеск, ла локвріле віде лъквіск ші ла фелвл шішкірі лор. Аша дар елефантві каре зре о деосевітъ грэвате, есте п'їтрат de 4 пічоаре тарі ка піште болоапе, не кінд червіл, дапві съльватек (boquetin), оаеа съльватікъ ші цірафа аї піште пічоаре сві-дірі дар дапене фъквіте фі токтай пентрі істеле вівмет ка ал лор; пічоареде ашіамелор каре тръ-еск фі апъ: преквт, гжскъ, рацъ, левъдъ ші ка-стор аї ла пічоаре о тетвіранъ каре се фінінд фінір'е гіаръле лор ші ле сліженіе ка о лопатъ ка съ поатъ фініта фі апъ. Кітгіца (la taupe) аре пічоареде dinainte фъквіте фі токтай ка о санъ, фінд къ іа фіні петрече віаца а съпа tot дазна фі нътжітъ

Червіл елан каре тръєніе фіні, Iaponia ші алтъ асеменеа цірі фрігвріасе, tot дазна аконеріте къ зінадъ, аре пічоареде пемтъдіоасе фіні цепвікі ка съ се діе дренгт ші съ п'ї алзічесе вівмілнд пісесте зінада фінідатъ, саў полеі. Коніта деспінекатъ а капреі о ажетъ а се саї не стжючі, пічоареде ларії ші фъквіте ка о перініцъ таре але кътілій, світ потрівіте къ фіреа еї а тръї ші а вівла пе п'їтжітъ пісіос ал п'їстіврілор. Пріп ляпціле сале пічоаре іа есте фіні старе а превтвіла івте фіні мареде п'їстії, не кінд ляпціл съї гжт фі дінє капві маї със декжт талазвріле de пісін каре фіні вжнітъ фінірежвріл съї, преквт ші окі съї аконеріді віне къ плеопе къріосе ші гроасе, світ ап'їраді de порії de пісін каре фінізпекъ аерзя п'ї-

тілор; житр'адевър ачесте калітъці ажатъ къмі-
лай а ытвла сігвръ пії вшоаръ пріп пвстії каре
алте анимале пв ле поате трече пічі одатъ.

Тоатъ ачеастъ преведере а патвреі а форма
органеле анималелор потрівіте кв фіреа ші траівл
лор, о ведем преттінденаа, дар пв пвтai жп
формація пічоарелор анималор (кв тоате кв фі-
реа тішкърілор есте чеа din тжі kondідіе а тра-
івлай лор). Ачеаста о ведем кв deoservіtъ лътв-
ріре ла інсекте, фінд кв ачеле тічі анимале п'аі
алте тіжлоаче de аниарре, декжт фелвз тішкърі-
лор. Аша дар флатвріле скапъ de ла пасъріле
каре'л гонеск пвтai пріп зборва съв котіг. Ныап-
жъюла de департе съв се арвиче не връжташіл
каре'л гонеште венінд ма джисвя не ада са. Аша
інсектыл амароп (emeroobe) жші аконере трапвл
съв кв пісін житр'юп кіп кв жпотжінд не апъ сеа-
тъп' к'о вжкатъ de лети пвтредъ, ші аша скапъ
de гоніреа връжташілор съв, дар жпсержнд се
спалъ de ачеастъ тжніре пії атвпчі се аратъ ка
о твскъ фримоась кв доів аріпі стрълчігі.

Жанд арвікът окі асвіра пештілор ведем
deoservіtъ фелврі de тішкърі. Апа жп каре тръеск
ле слвжаште ка зп фел de тръсвръ: фіе-каре din
жпотъгоареле лор (nageoires) світ пвсе жп лок
потрівіт спре а ле вшора плітвареа пріп апъ ток-
таі ка кжрта ші рата ла о коравіе. Ка съв се
поате рждіка ші арвіка таі вшор жп апъ, патвра
леда дат жпввтвръ о въшікъ плінъ de аер каре
пріп воінца пештілор о впфлъ ші о стржніце, ші
аша крескжнд, ті тікіторжнд търітіеа трапвлай
лор, се вркъ пії се квфвндъ жп апъ.

Алді пешті ав deoservіtъ твскі кв каре саре
din апъ жп свс да о 'п'лдітіе маре, ші іаръші се
квфвндъ.
(Вор врта.)

С П И К Б И Р Е

din

Трактате жкеітє житре **М. М. Крді** Отоманъ
ші Рвсъ, преквт ші din алте акте прівітіріе ла
Прінчіпателе Романія ші Молдавія.

Жп зілеле треквте се ворвса твлат, твлат деспре
трактате дела Балта **Ліман**, каре съв жпсій
ла 19. Апр. 1849 житре Портъ ші Рвсіа, ші
пріп каре се фькѣ ачеса ордінцівне жптвтіріе
асвіра Овштештей **Адамърі** — вайл житр'юп
феліз, алді житр'алтвд, фькѣ съв фі пвтат чінева

фі конвісв, квткъ ворвачілор ар фі квпосквт кв-
прісвя ачелві Трактат маі пвз. — Ачеастъ, дар
маі вжртос ші ачеса жппредівраре, квткъ твлат
din чітігорій поштрій ар dopi а се жпквпощтінда
жп пропстъ деспре релъшівріе ачестор дірі кв
кврділе, Сззерап ші Протектрідъ, кам de пела
а. 1774 жпкоче de квнд житраръ Ипателе съв про-
текція рвсеаскъ, спіквт ачі чеса че е маі то-
ментос жп прівіпца ачеаста din а челе трактате,
ка съв ведем din паші жп паші квт аў прогресъ;
еар челе din бртъ пептвр жппроспъдіре ле вот
пвліка жп тóтъ естіндепеа. — —

Трактате de Ківчік-Кайнарцік,
жкеіт жп an. 1774, 10. Івлів, пріп Пленіпотіції
Жп. **Бизир Месен-Заде** Мехмет-Паша ші Командантеле
армії рвсъшті Комітє Рвтіандов жп
зілеле **Житр'есе Екатеріні II.**, квпінде жп
тре алтеле ші ачесте:

„Локвіторій de реліїа православікъ гр. ръсъ-
рітеаш ай Прінчіпателор, Валахіе ші Молдавіе
с'аі вжврат de редовъндіреа прівілещілор, слово-
зеніе ші дрептврілор лор de маі din аінте; ші пе
доі an de opі че даждій.“

„Житреагъ амнестій ші вітаре етерпъ de
двштвній.“

„Ліверзл есерчідів аз лецій ші волніціа d'a
zidi бесерічі din поі с'аі а репара челе рвтапе.“

„Домілор Романіе ші Молдавіе се дъв дрепт
а авеа ацінді пельпгъ Порта Отоманъ жп пе-
годеле Прінчіпателор; еар пвквтв аз 10ле снпъ:
—

„Асьтепе прітеште жпалта борть ка Mi-
пістрій **Житр'ешті** рвсъшті, че се афль пе
льпгъ джиса, съ погъ ворві жп жппредівраре
ачестор 2 Пнате пептвр фолосвла лор, ші се
аироміте а її асқвта кв атепдівне ші ачеаші кон-
сідеръшівне ка ші пе челелалте респектате О-
вльдзірі.“

Се вор da жпфъръпт din амве пврділе пріп-
шіл жп ресвєл фьръ ресквтивраре. — Асемене
аі се фіе ре'пторій тоді свіншіт рвпі каре двшпъ
жкеітіеа ачесті трактат ав квзгт жп веро свфер-
рідъ ші се вор афла жп **Жп. Отоманъ**, преквт
де о потрівъ се облеагъ ші **Жп. рвсъ** жп прі-
віпца свіншілор Пордії Отомане.

Іаші. (Капітала Молдавіеї)

Трактат de паче, жкеіт ма апв 1791 Де-
кемвріе 29, жп зілеле **Житр'есе Екатеріні II.**, ші Сзлатапла з Селім, житре Кр-

діле Отоманъ ші Ресеаскъ, пріп пленіпотенції
Візир Ісевф Паша ші Графка Безвороно, Ап-
търітор ачелай de ла Ківчік-Калварцік дін авзл
1774 Івліе 10; каре Трактат ю прівінца Пріп-
діпателор Валахієї ші Молдавієї аре кам ачелай
жандарес кв чел de ла Ківчік-Калварцік.

Din Константіопол. (Капітала Міппер-
дії Отомане.)

Хати-Хумаїв (Декрет, саѣ порвикъ Сфюйтъ
ієвълітъ de фундштілі Міпператвл), словозігт ла авзл
1803, ѹп зілеле Міпператвлі Ресеск Александръ
I., ші Святаполк Селім IV., пріп жандарес кв
Солз Ресеск, спре редптьріреа прівілеїврілор
Пріпдіпателор Валахієї ші Молдавієї, кв бръттоа-
реа копріндере:

Локвіторії Валахієї ші Молдавієї пльтідів'ї
даждіа, съ нѣ фіе таї твлт співъраці.

Прічиніле дінтрі Тврчі пії локвіторії Пріпдіпа-
телор съ се хотъраскъ діне правілеле пътконтвлай.

Съ нѣ фіе сілвіді локвіторії ачестор Пріпді-
пате а се ждека ѹп алте пърді.

Мъртвія зпії Раеде дінтр' ачесте Пріпдіпате
аєспра зпії Тврк, есте пріїмітъ.

Съ нѣ фіе ѹпгъдіді Мъсвітіані партікларі,
пії пегвьтторії Тврчі че віп ѹп ачесте Пріпдіпате
кв пашапортвлі пентрі даре-вере, а авеа аколо
пропріетъд; квт ші житжиплакндесе отор, съ нѣ
претінзъ тоштеніторії Мъсвітіані оторжт пред
де скіпце.

Се дѣ дрепт Валахієї а deckіde, de ва чере
треввінда, Скела пітмітъ: орашв де флотъ.

Съ нѣ се чеаръ de ла локвіторії Пріпдіпателор,
че терг ѹп требіле лор пріп ораше, тжргврі ші
сате тврчешті, харач, саѣ алтъ даре.

Съ нѣ фіе співъраці ачесті локвіторії пентрі
портвл хайнелор.

Локвіторія тврчіт дінтр' ачесте Пріпдіпате нѣ
поате фі тоштенітор ал пъріпділор, саѣ ал ріде-
дор сале, преквт пії ал невестеї сале, тврпнд еа
крештію; дар пії еї нѣл пот тоштені діне то-
артеа лії; асеменеа ші жанд вп Тврк ва словозі
пе ровзя съв крештію, кареле тврпнд, нѣ поате
съл тоштенеаскъ Твркъ.

Продвктеле Пріпдіпателор Валахієї ші Мол-
давієї че се квтпърь пентрі хазнеадаа Мопалтей

Порді се пльтеск кв вані гата, діне предхріе
квргътоаре. — AMNESTIE.

A. 21-ла. Постхріе Валахієї ші Молдавієї
зрмжнд а се да ші ла Гречѣ ші ла пътжитені,
адікъ ла чеї вредніч ші кредитчиоші, каре поате съ
ле теріте кв десъвжрире; de ачеа ачест Артікоа
ал Боерілор ръткне ѹп діеноциа а челор діне
времі Domnii аї Валахієї ші Молдавієї, ка діне
треввінду съ аївз ѹп слажвеле лор атжт дін Гречѣ,
вжт ші дін пътжитені, пе чеї кредитчиоші ші вред-
нічі, жанд прекъдере жисъ ла чеї таї жсемпнаді
Боері пътжитені, ка впеле че съпт ачесте постхрі
але пътжитенілор —

Жанд се ва чере керестеа дін Валахія ші Мол-
давія пентрі треввінца Мопалтей Порді, се пль-
тенте не деплін дін съма дъждіеї авзале.

Съ нѣ фіе волвік пії вп Тврк а трече віте
ла пътвпелі ачесте Пріпдінате, пії вара, пії іарна.

A. De актъ жонайт съ нѣ се чеаръ de ла
Валахія таї твлт de 619 піпці, ші de ла Молда-
вія таї твлт de 135 піпці ші леї 445 вір авзал;
каре вір съ се ръспвнъз аїчі de кътре амвеле Църї
ла сжжрнітва фіе кървіа ап, ші нѣ пріп хавале
(комісіоне, оржндеве).

B. Валахія аре съ ръспвнъз вані ѹп паҳт (жн
пътврътоаре) ші ѹп лвкврі; адікъ: пентрі idie
180 піпці, ші пентрі рікіавіе 80 піпці; іар Мол-
давія аре съ деа пентрі idie ѹп вані ші лвкврі
180 піпці, ші пентрі рікіавіе 50 піпці; іар таї
твлт съ нѣ се чеаръ піткі.

Оржндіреа Domnulor съ фіе пе шапте аїн,
ші пжнъ нѣ ва фі добедітъ віна лор, съ нѣ се скоацъ.

Domnii Валахієї ші Молдавієї съпт даторі
ръспвнде ла Нотеле Солзії Ресеск ѹп прівінца
Пріпдіпателор.

Се сквтеск de вір пітмі сквтелічії треквд
жн Вістієріе.

Мжрнд Мітрополітві, саѣ алт кълагър пежн-
вінат ла пії о тъпъстіре, авреа лор пріп пль-
реа ла вале а Domnulor пріп ківзіре кв Боері.

Пътжитвріе лваете de четъціе: Шірці,
Брызга, Тврчі ші Хотінъ, съ се деа жаной про-
пістарілор лор. (Вор зрта.)